

S. Y. SURGOVA
Mykolaiv

NATURE AND CONTENT OF PREVENTIVE PREPAREDNESS OF FUTURE SOCIAL WORKERS

This article is devoted to the study of the problem of formation of readiness for preventive of future social workers in high school. The analysis of the theory and practice of training social workers, preventive characteristics of future professionals.

Keywords: preventive activities, willingness to preventive action, preventive education, pedagogical conditions of readiness for preventive action.

С. Ю. СУРГОВА
г. Николаев

СУЩНОСТЬ И СОДЕРЖАНИЕ ГОТОВНОСТИ К ПРЕВЕНТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ РАБОТНИКОВ

В статье рассматривается проблема формирования готовности будущих социальных работников к превентивной деятельности. Проведен анализ теории и практики профессиональной подготовки социальных работников, особенности превентивной деятельности будущих специалистов.

Ключевые слова: превентивная деятельность, готовность к превентивной деятельности, превентивная педагогика.

Стаття надійшла до редколегії 18.03.14

УДК 378.013
А. А. ТИМЧЕНКО
м. Миколаїв

ВНЕСОК В. М. ФІДРОВСЬКОГО У РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У даній статті висвітлено життя і діяльність професора В. М. Фідровського – ректора Миколаївського, Херсонського та Дніпропетровського інститутів, його внесок у розвиток вищої освіти України.

Ключові слова: управлінська діяльність, краєзнавча робота, наукова діяльність, недільний університет, робітничий факультет.

Постановка проблеми. Національне відродження України створює сприятливі умови для поглибленого вивчення творчої спадщини видатних педагогів нашої країни. Серед відомих українських учених, видатних педагогів, громадських діячів ХХ століття гідне місце посідає постать Василя Михайловича Фідровського, який зробив вагомий внесок у становлення і розвиток вищої освіти на Україні. Близько 30 років В. М. Фідровський працював у системі народної освіти: вчителем в школі для дорослих, викладачем в Юр'євському вчительському інституті, ректором Херсонського інституту народної освіти, у Миколаєві – ректором Миколаївського інституту народної освіти, виконував обов'язки члена методбюро Окрметодкому, вів заняття на різних курсах, завідував секцією наукових робіт у народній освіті, працював у Дитбюро, обіймав посаду ректора Дніпропетровського інституту соціального виховання, працював викладачем у Вищій сільськогосподарській

школі та завідував кафедрою суспільнознавства у Дніпропетровському державному університеті.

Його плідна краєзнавча робота сприяла створенню широкої документальної бази, цінних реліквій, що дало змогу відкрити в м. Миколаєві музей історії. Дослідження освітньої та науково-педагогічної діяльності В. М. Фідровського дає змогу усвідомити важливість його наукових ідей та досвіду, що будуть корисними в нинішніх умовах реформування й оновлення змісту освіти. Його вагомий внесок у вивчення історії Миколаївщини, об'єктивний аналіз минулого залишаються актуальними і сьогодні.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Вивчення й аналіз літературних джерел та архівних матеріалів дає підстави стверджувати, що науково-педагогічна спадщина В. М. Фідровського не була предметом спеціального дослідження. У працях В. Шкварця [5, 7], М. Багмета, Л. Філонова [1] висвітлюються

окремі життєві факти та напрями його педагогічної і краєзнавчої діяльності. Аналіз окремих аспектів управлінської діяльності вченого міститься в працях В. Будака, І. Павліка, Л. Старовойт [2, 6]. Наукові здобутки В. М. Фідровського висвітлені в працях М. Багмета, Л. Філонова, В. Шкварця [1, 4, 7].

Мета статті – розкрити внесок В. М. Фідровського у розвиток вищої освіти України.

Виклад основного матеріалу. Одним із завдань нашого дослідження є опрацювання відповідних літературних джерел та матеріалів у фондах архівів Миколаєва, Херсона і Дніпропетровська. Виявлені матеріали носять епізодичний характер і свідчать, що освітня та науково-педагогічна діяльність В. М. Фідровського є недостатньо висвітленими і до цього часу не були предметом окремого дослідження.

У контексті нашого дослідження значний інтерес становить історико-біографічний нарис, написаний дослідниками М. Багметом і Л. Філоновим, в якому ґрунтовно висвітлено громадську роботу В. Фідровського у Миколаєві. Джерелами їх дослідження стали матеріали Державного архіву м. Миколаєва, праці вченого, спогади рідних. Указана робота є чи не єдиною публікацією з аналізованої проблеми, що ґрунтується на використанні архівних документів та спогадах рідних. З огляду на використані рідкісні матеріали, праця суттєво підтверджує та доповнює результати дослідження.

Яскравим свідченням визнання заслуг В. М. Фідровського перед українською наукою вважаємо історичні нариси Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара «Історія Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара». Видання містить ґрунтовний аналіз діяльності В. М. Фідровського на посаді ректора даного закладу [4, с. 65].

Статті В. Шкварця в збірниках «Краєзнавчий альманах» і «Миколаївці: Визначні історики і краєзнавці минулого», присвячені В. М. Фідровському як науковцю, що залишив «помітний слід у вивченні історії Миколаївщини», містять інформацію про причини арешту ректора Дніпропетровського інституту народної освіти та історію поневірянь його родини [7, с. 120].

Наукова праця В. Марочко і Х. Гьотца «Репресовані педагоги України: жертви політичного терору (1929–1941)» містить відомості про передісторію обвинувачення В. М. Фідровського та причини його арешту [5, с. 185]. Важливим джерелом нашого дослідження стала монографія «Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Миколаївська область» [1] завдяки якій можна простежити основні віхи розвитку ВНЗ, окремі життєві факти та науково-педагогічну діяльність В. М. Фідровського та його внесок у підготовку педагогічних кадрів.

Аналіз архівних джерел, наукових публікацій, на основі біографічного підходу, дозволив установити, що Василь Михайлович Фідровський народився 1882 р. на ст. Балта Херсонської губернії (нині Одеської області) в багатодітній сім'ї лікаря. З дитинства Василь приділяв багато уваги читанню літератури про розвиток природи і суспільства. Своїми знаннями та думками із задоволенням ділився з іншими дітьми. Брати продовжили справу батька, отримали медичну освіту, а Василь мав намір стати викладачем [6, с. 343].

У 1907 р. Фідровський закінчив історико-філологічний факультет університету ім. святого Володимира (м. Київ). Першим місцем його роботи була школа для дорослих [4, с. 343]. Працював вчителем у гімназії, реальному та комерційному училищах в Санкт-Петербурзі, Одесі, Володимирі, Юр'єві (сьогодні м. Тарту, Естонія). Після цього в Юр'єві обіймав посаду викладача місцевого учительського інституту [7, с. 119].

На початку 1920 року згідно з реформою освіти у СРСР Херсонський педагогічний інститут був переіменований на Херсонський інститут народної освіти. Директором був призначений В. М. Фідровський. В грудні 1920 р. була створена Миколаївська губернія. До її складу увійшла й Херсонщина. У Миколаєві на той час вже діяв учительський інститут заснований 1913 р. Цілком природним є те, що виникло питання про злиття Миколаївського і Херсонського споріднених вузів. Планувалося створити єдиний центр підготовки викладацьких кадрів для півдня України. Пріоритет було віддано Миколаєву. Однак під тиском громадськості було прийнято рішення про доцільність існування обох вищих навчаль-

них закладів. В ході вирішення цього питання в Миколаїв для зміцнення кадрового корпусу викладачів був направлений В. М. Фідровський, який активно включився у «налагодження навчального та виховного процесу в Миколаївській радпартшколі, яка готувала кадри партійних, радянських, комсомольських, кооперативних, жінвідділівських та політосвітних працівників» [1]. Восени 1921 р. учительський інститут було перетворено на Миколаївський інститут народної освіти. Ректором було призначено В. М. Фідровського.

Робота В. М. Фідровського в Миколаївському інституті виявилась надзвичайно плідною. Важливо відмітити такі факти: у Миколаївському інституті народної освіти В. М. Фідровський організував робітфак, заочне відділення, курси з ліквідації неписьменності для сільської молоді. Інститут при ньому отримав новий навчальний корпус. Було відкрито недільний університет. Ректор В. М. Фідровський прагнув надавати допомогу молодим миколаївцям, які бажали стати студентами. За його ініціативою при інституті було відкрито підготовче відділення – робітничий факультет.

Вчений сприяв і налагодженню системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів: в ІНО був відкритий заочний відділ підготовки вчителів, які не мали закінченої вищої освіти. Для тих, хто бажав скласти екстернат за курс Інституту народної освіти, були організовані вечірні курси. Термін навчання на таких курсах становив 3 роки. Робота проводилась за затвердженими правлінням інституту навчальними програмами.

Проведене дослідження свідчить про те, що за часи перебування на посаді ректора В. М. Фідровського щорічно зростала кількість випускників. Перший випуск (23 особи) інститут здійснив у 1924 р. У 1925 р. випускників було вже 63, у 1926 р. – 61, а у 1927 р. – 68 осіб. Тобто за 4 роки інститут забезпечив державу 215 фахівцями [2, 130].

У 20-ті роки ХХ ст. в Миколаївському інституті народної освіти була запроваджена культурно-шефська робота для викладачів і студентів, яку проводили як у містах, так і в селах. Шефська робота проводилась в різних формах: наприклад, у проведенні тематичних годин, вечірок, читанні лекцій антирелігійного та загального характеру. Педагоги періодич-

но виїздили в села для читання доповідей на суспільно-політичні теми, організації та проведення вистав тощо [2, с. 133].

У 1929 р. В. М. Фідровського перевели на посаду ректора Дніпропетровського інституту народної освіти. На цій посаді Василь Михайлович сприяв реформуванню структури інституту. У 1930 р. факультет соціального виховання було перетворено на Інститут соціального виховання. Директором новоствореного Інституту призначили Фідровського, який виконував свої обов'язки до 1933 року [3, с. 65–67].

У цей період В. М. Фідровський також працював у Вищій сільськогосподарській школі та завідував кафедрою суспільствознавства у Дніпропетровському державному університеті.

1937 рік ознаменувався масовими репресіями проти представників української інтелігенції. «Повчальний рік» великого терору виявився фінальним і для педагогічного колективу Дніпропетровського університету. Карально-репресивні органи завдали нищівного удару його професорам, керівникам, лекторам, в тому числі і В. М. Фідровському. У ніч на 2 липня 1937 року В. М. Фідровського було заарештовано, 9 вересня того ж року – і його дружину Марію Андріївну, яку без проведення слідства і вироку суду доправили до спецтабору.

Син В. М. Фідровського, Лев Васильович, у 1989 році для газети «Південна Правда» повідомив, що «родичі мало знають про гірку долю дорогої їм людини. 15 березня 1989 року начальник секретаріату Військової колегії Верховного суду СРСР написав: «Фідровський В. М. був присуджений до розстрілу з конфіскацією всього майна за неправдивим обвинуваченням в участі у троцькістсько-зінов'євській терористичній організації, яка нібито існувала в Дніпропетровській області» [1].

27 липня 1957 року Військова колегія Верховного суду Союзу РСР переглянула справу В. М. Фідровського і скасувала попередній вирок через відсутність складу злочину. Зауважимо, що В. М. Фідровський, як жертва сталінських репресій, одним з перших у країні був реабілітований посмертно.

Дослідження історії Миколаївського і Дніпропетровського інститутів народної освіти дає право стверджувати, що В. М. Фідровсь-

кий відіграв значну роль у житті навчальних закладів саме як керівник, управлінець. Для вченого характерним був демократичний стиль керівництва, в основі якого – велика увага до людського фактору, розумне поєднання власної позиції з думкою членів колективу, готовність підтримати ініціативу і пропозицію.

Висновки та перспективи дослідження.

Таким чином, у ході проведеного дослідження з'ясовано, що у результаті наукових пошуків вченого оновлено навчальні плани й програми, підготовлено висококваліфіковані педагогічні кадри. Василь Михайлович багато уваги приділяв покращенню умов для навчання і проживання студентів, їх побутових умов, харчування.

На основі ретроспективного аналізу історико-педагогічних матеріалів, архівних документів з'ясовано, що освітня та науково-педагогічна діяльність В. М. Фідровського та його внесок у підготовку педагогічних кадрів були високо оцінені та набули широкого визнання як у радянські часи, так і сучасними дослідниками. Здійснено детальне висвітлення біографії вченого, досвід його краєзнавчої

та управлінської діяльності участь у роботі різних наукових організацій, і громадська діяльність та внесок у розвиток Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського і Дніпропетровського національного університету ім. Олеса Гончара.

Список використаних джерел

1. Багмет М., Філонов Л. Про першого червоного ректора / М. Багмет, Л. Філонов // Південна правда. — 1989. — 1 жовтня.
2. Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Миколаївська обл. / ред. рада вид. : В. Г. Кремень (гол.) [та ін.] ; редкол. тому: В. Д. Будак (гол.) [та ін.]. — К. : Знання України, 2010. — с. 123-130.
3. Історія Дніпропетровського національного університету / Голова редколегії проф. М. В. Поляков. — 4-те вид., переробл. і доповн. — Д. : Вид-во ДНУ, 2008. — 308 с.
4. Історія України в особах. У 2-х ч. : навч. посібник / В. П. Шкварець, М. О. Багмет, О. В. Білюк. — Миколаїв : Вид центр МДПІ, 1993, — Ч. 2. — С. 343—348.
5. Марочко В., Хілліг Гьотц. Репресовані педагоги України: жертви політичного терору (1929–1941). — с. 159—160, 184.
6. Миколаївський державний університет. Історичний нарис (1913-2003) / Укл. : Я. І. Журецький, І. С. Павлік, Л. В. Старовойт. — К. : «Златограф-дизайн», 2003. — С. 10—14.
7. Шкварець В. Василь Михайлович Фідровський // Краєзнавчий альманах. — Миколаїв, 2006. — № 1. — С. 119—121.

А. А. ТУМЧЕНКО
Mykolaiv

V. M. FIDROVSKY'S CONTRIBUTION TO THE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

The paper deals with life and work of Professor V. M. Fidrovsky, Rector of Mykolaiv, Kherson and Dnipropetrovsk Institutes, his contribution into the development of higher education in Ukraine.

Keywords: administrative activity, regional work, scientific research, Sunday university, workers' faculty.

А. А. ТИМЧЕНКО
г. Николаев

ВКЛАД В. М. ФИДРОВСКОГО В РАЗВИТИЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ НА УКРАИНЕ

В данной статье раскрыта деятельность профессора В. М. Фидровского – ректора Николаевского, Херсонского и Днепропетровского институтов, его вклад в развитие высшего образования Украины.

Ключевые слова: управленческая деятельность, краеведческая работа, научная деятельность, воскресный университет, рабочий факультет.

Стаття надійшла до редколегії 18.03.14